



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยมีจุดประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการอาคารสงเคราะห์ข้าราชการ และลูกจ้างประจำของกรุงเทพมหานคร ตามแนววัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการที่ได้กำหนดไว้แต่เริ่มแรก พร้อมทั้งมีการศึกษาวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการตามที่เห็นสมควร เช่น ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะสภาพสังคมและเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย ฯลฯ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา และทำให้การวิจัยสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้น รายละเอียดต่อไปนี้จะแสดงวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยในครั้งนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (เพื่อกำหนดสาระของการประเมินและเกณฑ์การประเมิน)

ขั้นที่ 2 จัดวางแผนและออกแบบงานวิจัย

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 5 สรุปผลจากการศึกษา ประเด็นปัญหา และข้อเสนอแนะ

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นด้วยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการอาคารสงเคราะห์ และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ผู้พักอาศัยในอาคารสงเคราะห์เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (ข้อมูลปฐมภูมิ) เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการพักอาศัยในอาคารสงเคราะห์ทั้ง 6 แห่ง เช่น ลักษณะทางกายภาพของอาคารสงเคราะห์ปัญหาในการอยู่อาศัย และรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงการของอาคารสงเคราะห์ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาระสำคัญของการวิจัยประเมินผลโครงการอาคารสงเคราะห์

2. ศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ (ข้อมูลทุติยภูมิ) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดของโครงการอาคารสงเคราะห์ และแนวความคิด ทฤษฎี วรรณคดี ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 รายละเอียดของโครงการอาคารสงเคราะห์ ศึกษารวบรวมจากเอกสารทางราชการ เอกสารการประชุม บันทึกของเจ้าหน้าที่ระเบียบกรุงเทพมหานคร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เช่น ประวัติความเป็นมาของการดำเนินงานอาคารสงเคราะห์ ประวัติของอาคารสงเคราะห์แต่ละแห่ง การดำเนินงานอาคารสงเคราะห์ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของโครงการอาคารสงเคราะห์ เป็นต้น

2.2 แนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยศึกษารวบรวมจาก บทความงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำราทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ เป็นต้น

นอกจากนี้เพื่อจะวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโครงการในทิศทางที่ต้องการ จำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจน โดยมีเกณฑ์ต่างๆ ในการประเมินตามประเด็นหลัก ดังนี้

- ประสิทธิภาพ (effectiveness) ของโครงการ โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ได้วางแผนไว้
- ความเหมาะสมของโครงการต่อผู้อยู่อาศัย โดยพิจารณาตามเกณฑ์ต่างๆ เช่น ความพอใจ ความรู้สึก ทัศนคติ ความหวัง ตลอดจนเกณฑ์การตอบสนองทางด้านการใช้สอย

2. การวางแผนและออกแบบงานวิจัย

ในการวางแผนการวิจัยในการประเมินในครั้งนี้ ได้เน้นความสำคัญของการประเมินเชิงคุณภาพ (qualitative evaluation) ควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative evaluation) เนื่องจากวิธีการเชิงคุณภาพเป็นวิธีการที่สามารถให้ข้อมูลที่อธิบายความหมายของข้อเท็จจริง ที่ได้จากวิธีการเชิงปริมาณได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งวิธีการเชิงคุณภาพ และวิธีการเชิงปริมาณต่างให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันและกัน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพให้ข้อมูลที่มีรายละเอียด ที่สามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ที่พบจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ¹

¹ วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร "การประเมินโครงการที่อยู่อาศัย" ว.ประชากรศาสตร์ 2,2 มี.ค.30
หน้า 83 อ้างจาก Patton M.O

2.1 การกำหนดตัวแปร

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 และการรวบรวมข้อมูลจากโครงการ ทั้งภาคสนามและเอกสารที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดตัวแปรได้เป็นกลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแปรที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการอาคารสงเคราะห์ได้แก่

- 1) ตัวแปรสภาพปัจจุบันของผู้อยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์
 - 1.1) อายุ
 - 1.2) สถานภาพสมรส
 - 1.3) ระดับการศึกษา
 - 1.4) หน้าที่การงาน
 - 1.5) เงินเดือนประจำ
 - 1.6) สถานที่ตั้งของที่ทำงาน
 - 1.7) รายได้พิเศษและรายได้รวมของครอบครัว
 - 1.8) จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่พักอาศัยในอาคารสงเคราะห์
- 2) ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพการอยู่อาศัยในอดีต ได้แก่
 - 2.1) สาเหตุของการเข้าพัก
 - 2.2) ระยะเวลาทั้งสิ้นที่พักอาศัยในอาคารสงเคราะห์
 - 2.3) กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเดิม
 - 2.4) ประเภทของที่อยู่อาศัยเดิม
- 3) ตัวแปรที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบสภาพการอยู่อาศัยในอดีตกับ

ปัจจุบัน ได้แก่

สงเคราะห์

สงเคราะห์

- 3.1) สภาพของที่อยู่อาศัยเดิมเปรียบเทียบกับห้องพักในอาคาร
- 3.2) พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปทำงาน
- 3.3) เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปทำงานหลังเข้าพักในอาคาร

4) ตัวแปรเกี่ยวกับการเตรียมการเรื่องที่อยู่อาศัยใหม่ ในกรณีที่ต้อง
ออกจากอาคารสงเคราะห์

4.1) การเตรียมการเรื่องที่อยู่อาศัยใหม่ของผู้พักอาศัยในอาคาร
สงเคราะห์

4.2) ความต้องการความช่วยเหลือของกรุงเทพมหานครในการเตรียมการให้ผู้พักอาศัยมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยใหม่

กลุ่มที่ 2 ตัวแปรเกี่ยวกับความพึงพอใจและปัญหาในการอยู่อาศัย โดยตัวแปรในกลุ่มนี้ได้จากการศึกษาวรรณกรรมต่างๆ โดยเฉพาะงานวิจัยของธงชัย สวัสดิสาร² ซึ่งแบ่งตัวแปรที่กำหนดความพึงพอใจไว้ 5 กลุ่ม คือ ทำเลที่ตั้งของที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในชุมชน ความปลอดภัย สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ สภาพแวดล้อมในหน่วยที่พักอาศัยและเพื่อนบ้าน และจากการศึกษาภาคสนามสามารถกำหนดตัวแปรในกลุ่มนี้ ได้ดังนี้

1) สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

1.1) ระบบโทรศัพท์สาธารณะ

1.2) ระบบไฟฟ้า

1.3) ระบบประปา

1.4) ระบบการระบายน้ำ

1.5) ระบบการเก็บขยะ

1.6) ระบบรักษาความสะอาด

1.7) ศูนย์อนามัยหรือห้องปฐมพยาบาล

1.8) สวนหรือสนามเด็กเล่น

1.9) ร้านอาหารในหรือรอบอาคารสงเคราะห์

1.10) สถานที่ออกกำลังกาย

1.11) การบริการรถเมล์สวัสดิการ

2) ทำเลที่ตั้งของอาคารสงเคราะห์

2.1) ความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน

² Tongchai Savasdesara, Walter E.J. Tips, Residential Satisfaction, Mobility and Estate. :

Management in Private Lower-Cost Housing Estate in Thailand (Bangkok : Asian Institute of Technology, 1987)

- 2.2) ความสะดวกในการเดินทางไปซื้อของหรือไปตลาด
- 2.3) ความสะดวกในการไปโรงเรียนของเด็กนักเรียน
- 2.4) ระบบคมนาคมขนส่งรอบๆ อาคารสงเคราะห์
- 2.5) สภาพแวดล้อมภายนอกที่ตั้งอาคารสงเคราะห์
- 3) สภาพแวดล้อมภายในอาคารสงเคราะห์
 - 3.1) ความพอใจต่อเนื้อที่โล่งและบริเวณสีเขียว
 - 3.2) ความพอใจต่อสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในอาคารสงเคราะห์
 - 3.3) ความพอใจต่อสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเสียงรบกวนภายในอาคาร

สงเคราะห์

- 4) หน่วยที่พักอาศัย (ห้องพัก)
 - 4.1) ขนาดของห้องพัก
 - 4.2) การแบ่งกันห้องในห้องพัก
 - 4.3) ห้องน้ำ ห้องส้วมในห้องพัก
 - 4.4) การระบายอากาศในห้องพัก
 - 4.5) ปริมาณแสงสว่างในห้องพัก
- 5) ความปลอดภัย
 - 5.1) ความปลอดภัยจากอัคคีภัย
 - 5.2) ความปลอดภัยจากโจรกรรมและอาชญากรรม

2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการประเมิน

ประชากรที่ศึกษาเพื่อการประเมินในครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยในอาคารสงเคราะห์ทั้งสิ้น 6 แห่ง อย่างน้อย 1 ปี ซึ่งมีสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน (TYPICAL PEOPLE) และเป็นกลุ่มที่มีความคุ้นเคยกับสภาพชีวิตและปัญหาในอาคารสงเคราะห์เป็นอย่างดี

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เริ่มด้วยการนำจำนวนประชากรในอาคารสงเคราะห์ทั้ง 6 แห่งมารวมกัน นำไปแทนค่าในสูตรของ Taro Yamane

$$n = \frac{N}{1 + \frac{N \cdot E^2}{1 + 860(0.05)^2}} = \frac{860}{1 + 860(0.05)^2} = 273$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

E = ค่าความคลาดเคลื่อน

จากนั้นนำขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ (273) คำนวณเพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในอาคารสงเคราะห์แต่ละแห่ง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (quota Sampling)

อาคารสงเคราะห์	ขนาดของ ประชากร (ห้อง)	ขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง จากสูตรการ จัดสัดส่วน (ห้อง)	แจกจริง (ชุด)	เก็บได้จริง (ชุด)	ร้อยละของ แบบสอบถาม ตามที่เก็บได้
1.อก. พุ่งครุ	575	183	290	184	32.0
2.อก. บางขุนเทียน	93	30	70	39	41.9
3.อก. สาดกระบ้ง	56	18	40	37	66.0
4.อก. หนองจอก (ครู)	56	18	40	24	42.8
5.อก. หนองแขม	44	14	30	24	54.5
6.อก. หนองจอก	36	11	30	15	41.6
รวมทั้งสิ้น	860	274	500	323	-

2.3 เครื่องมือและวิธีการใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1) เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1) แผนที่-แผนผัง-ภาพถ่าย เป็นเครื่องมือซึ่งจะถูกนำมาใช้ในการศึกษาทำเลที่ตั้งสภาพแวดล้อม สาธารณูปโภค ห้องพักในอาคารสงเคราะห์ ประกอบกับเครื่องมือและวิธีการอื่นๆ

1.2) แบบสอบถาม ซึ่งกำหนดคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ทักษะคติ ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับโครงการ (ดูรายละเอียดเรื่องการกำหนดตัวแปร) ซึ่งเป็นตัวอย่างซึ่งถึงความเหมาะสมในแง่ต่างๆ ของโครงการ

ขณะเดียวกันได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น เหตุผล เพื่อเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้อย่างอิสระในขอบเขตที่กำหนดไว้ด้วย เพื่อนำไปใช้ประกอบร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ผลต่อไป โดยส่วนประกอบของแบบสอบถามมีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ ประกอบด้วย

- ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของผู้อยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์
- ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพการอยู่อาศัยในอดีต
- ตัวแปรเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการอยู่อาศัยในอดีตกับปัจจุบัน
- ตัวแปรเกี่ยวกับการเตรียมการด้านที่อยู่อาศัยใหม่ ในกรณีที่ต้องออกจาก

อาคารสงเคราะห์

ส่วนที่ 2. ตัวแปรเกี่ยวกับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ในอาคารสงเคราะห์

ส่วนที่ 3. ตัวแปรเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ห้องพัก ความปลอดภัยในการอยู่อาศัย

1.3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพื่อสอบถามความคิดเห็นในการอยู่อาศัย โดยเฉพาะปัญหาในการอยู่อาศัยซึ่งไม่สามารถรวบรวมข้อมูลได้จากแบบสอบถามที่แจกไป เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ผลร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครั้งนี้ กระทำโดยเน้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคณะกรรมการอาคารสงเคราะห์ (ทำการสัมภาษณ์อดีตประธานคณะกรรมการอาคารสงเคราะห์หนองจอก, ประธานคณะกรรมการอาคารสงเคราะห์หนองแขมและทุ่งครุ รวมไปถึงคณะกรรมการอาคารสงเคราะห์อื่น ๆ จนครบ 6 โครงการ) ซึ่งเป็นผู้ที่ทราบปัญหาในการอยู่อาศัยลึกซึ้ง ได้มีโอกาสระบายความรู้สึกแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยผู้สัมภาษณ์จะใช้แบบฟอร์มการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูล เพื่อให้ทราบว่าปัญหาอะไรที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากตัวแปรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้

2) การทดสอบเครื่องมือ ได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยวิธีตรวจสอบความตรง (Validity) ตลอดจนขอความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และทำการทดสอบ (Pretest) แบบสอบถามดังนี้

การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมตารางโครงสร้างของตัวแปรทั้งหมด ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยพิจารณาว่ามีตัวแปรที่ต้องการครบถ้วน และข้อความต่างๆ ตรงกับตัวแปรที่ต้องการวัดแล้วนำไปปรับปรุง หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ ดังผลที่ได้ดังนี้

1) การทดลองใช้ครั้งที่ 1 ได้ทำการแจกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์ พบว่ามีข้อบกพร่องดังนี้ (1) เนื้อหาของแบบสอบถามควรเพิ่มเติมในส่วนของการจัดการบริการในอนาคต ซึ่งเป็นส่วนที่ขาดเสียมิได้ในการประเมินผล และเพิ่มเติมคำถามที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ (2) การปรับปรุงรูปแบบของการถาม และ

เกณฑ์การให้คะแนน โดยรูปแบบของการถามเปลี่ยนจากการสร้างตารางประเมินความพึงพอใจ เป็นการแยกข้อประเมิน เพื่อทราบถึงสาเหตุของการไม่พึงพอใจ ขณะที่ใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Likert โดยการกำหนดค่าคะแนน (Unit Weight) จากเกณฑ์วัด 5 ข้อ ดีมาก ดี พอใช้ ไม่น่าพอใจ และควรปรับปรุง รวมทั้งมีการปรับปรุงรูปแบบการถามแก้ไขจากคำถามปลายเปิด เป็นคำถามปลายปิดและมีการหาข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ถามให้มากขึ้นเพื่อใช้กับคำถามปลายปิดดังกล่าว

2) การทดสอบครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว ทดสอบโดยแจกแก่ผู้อยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์ 20 ชุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถาม และตอบชัดเจนเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่าแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้วัดสิ่งต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การรวบรวมข้อมูล

กระทำโดยนำเครื่องมือต่างๆ ที่สร้างขึ้นมาใช้ (ดูรายละเอียดเรื่องเครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูล) โดยผู้วิจัยเข้าไปแจกแบบสอบถาม สังกะการณและสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวความคิดของการวิจัยในครั้งนี้คือ เพื่อวิเคราะห์ว่าโครงการอาคารสงเคราะห์กำลังดำเนินการอยู่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร เนื่องจากลำพังวัตถุประสงค์ของโครงการที่ถูกระบุมาเพียงอย่างเดียว (ในที่นี้) ไม่สามารถบอกถึงความสำเร็จและความเหมาะสมในด้านต่างๆ ได้ครบถ้วน ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์ร่วมกับความสอดคล้องระหว่างลักษณะกายภาพ กับการสนองประโยชน์ใช้สอย โดยการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการอยู่อาศัยด้วย และความ ต้องการบริการเพิ่มเติมในอาคารสงเคราะห์ ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลในข้อที่ 3 โดย นำสถิติ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย(x), การหาค่ากลางแบบฐานนิยม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS PC⁺ ทำ CROSSTABULATION ช่วยในการวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปของกราฟและตาราง

5. สรุปผลการศึกษา ประเด็นปัญหา และข้อเสนอแนะ

ขั้นสุดท้ายของการวิจัย จะสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ ที่วิเคราะห์ได้ ซึ่งจะครอบคลุมถึง วัตถุประสงค์ของโครงการ การใช้สอย และความพึงพอใจในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาคาร สงเคราะห์

การกำหนดข้อเสนอแนะ จะเสนอในลักษณะแนวทางการสนองความต้องการบริการ และการแก้ไขปัญหาในส่วนต่างๆ ของการอยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย